

CAPELLA DE SANT ALEIX

1- Documentació general

1.1. Títol. Sant Aleix

1.2. Autor. Lluís Bonifàs Massó. (1730-1786)

1.3. Cronologia 1769

1.4. Material i tècnica Escultura i relleu en fusta daurada i policromada.

1.5. Suport. Paret i repisa.

1.6. Mides Relleu Maredeu 65 x 44 cm., Noces 158 x 121 cm.

Relleu temptació x cm. Sant Aleix x cm.

1.7. Ubicació. Original i actual Capella situada al sotaescala del cor de l'església parroquial de Sant Joan de Valls. Actualment només queden els plafons de la Maredeu, el de Les noces i el de La temptació, així com la imatge del sant.

1.8. Estil Barroc.

1.9. Funció. Religiosa.

1.10. Context històric. Biografia de l'autor i el seu període, tant artístic com històric.

L'escultor vallenc Lluís Bonifàs Massó. (1730-1786) obrà la capella com a sepultura familiar per voluntat del seu avi també escultor, Lluís Bonifàs i Sastre, compartint el patronatge de la capella amb el comerciant vallenc Josep Yxart Jover. La devoció familiar a sant Aleix podria entroncar amb l'origen italià dels Bonifaci, després catalanitzat Bonifàs; a Bonifacio hi havia una capella dedicada al mateix sant. Segons Ribas Sant Aleix era el patró del gremi de barretinaires.

(Foto Martinell)

2.-Anàlisi elements formals i compositius.

2.1. Iconografia. Tema

Les imatges de la capella expliquen escenes de la vida i mort de sant Aleix, en concret del casament, la temptació

del dimoni, la mort a sota l'escala de casa i la Maredeu que acull l'ànima. Les imatges que completaven les escenes biogràfiques i que ara hi manquen eren la de santa Sabina, sant Ferran i santa Teresa, sants de l'onomàstica de membres de la família de l'artista.

Aleix, ric patrici romà del segle IV, deix l'esposa Sabina, de mutu acord, el mateix dia de les noces per dedicar la seva vida a Déu com a pelegrí. Viatja fins a Terra Santa, passa per temptacions, és mendicant i torna a Roma on viu com a pobre sota l'escala de casa seva sense ser reconegut. Quan mor s'identifica amb una nota escrita que porta a la mà. Hi ha altres versions de la història.

Tema: El tema es basa en la seva hagiografia del segle XI, i de la Llegendada daurada de La Voràgine.

(Escuts de Bonifàs i d'Yxart. Foto Martinell. Desapareguts)

2.2. Funció. Religiosa i funerària.

2.3. Línies compositives. Composició

Sant Aleix està representat difunt, en una escultura exempta i jacent, abillat de pelegrí amb roba estripada, descalç, i porta un rotlle a la mà, el barret està penjat a la paret, a la dreta. La imatge està tancada dins d'una vitrina com si es tractés d'una urna funerària. Una petita indicació daurada identifica el sant i l'autoria. Abans hi havia l'altar al seu davant.

Damunt de l'urna, a la paret hi ha penjat el relleu de la Maredeu amb el nen en braços acollint l'ànima informe del

sant o dels familiars Bonifàs enterrats al vas del peu de l'altar, tot recordant l'escena de l'"Elevatio animae" de les composicions de tradició funerària gòtica.

A la paret de l'esquerra hi han els dos plafons, el de Les noces a dalt i el de La temptació a sota. El primer representa un interior d'una luxosa casa barroca benestant on sant Aleix es despideix de la seva esposa, davant de la presència amagada de la minyona.

L'anacronisme de l'ambientació és evident, no és la casa patricia romana com correspondria al sant sinó contemporània a l'artista. El sant va vestit amb cassaca, calçó, mitges i sabates, porta una capa i perruca. La seva dona va abillada amb una ampla faldilla estampada amb flors de colors i un cenyit cosset a conjunt, al cap porta una gandalla negra.

(La capella abans de la guerra. Foto Martinell)

L'acompanya un gosset de trets molt realistes, com a símbol de la fidelitat femenina. S'estan despedint. El relleu de La temptació posa en escena el viatge i la trobada amb el dimoni disfressat de pelegrí. L'ambient és teatral, recorda un diorama. Està ambientada en un paisatge al camp que es confon amb la decoració frondosa de sanefes i rocalls típiques barroques, l'original encara en tenia més com testimoni les fotografies d'abans de la guerra. Tant el plafó de Les nocces com el de La temptació mostren la representació teatral i escenogràfica tan típica del barroc. La capella quedava tancada per una reixa senzilla però amb línies predominantment corbes i ondulades..

(La temptació. Actual. Foto JL Vicente)

(2.4.Recursos tècnics.-Elements plàstics: perspectiva, volum i profunditat, color, línia, dibuix , llum, ritme, ...)

L'obra escultòrica està feta de talla de fusta policromada i daurada amb la tècnica de l'estofat. Predomina molt el color, en el plafons són colors més clars i plans, mentre que en la imatge jacent és més fosc però atenuat pel daurat en el vestit i menys variat. Predomina el color per sobre de la línia. En el plafó de Les nocces cal destacar el bon ús de la perspectiva en la profunditat de l'interior de la casa. Tota l'escultura mostra dinamisme en la corporeïtat de les figures, plasmat en el volum i la profunditat, i es veuen accentuats per la llum.

(Sant Aleix. Imatge actual. Foto JL Vicente)

2.5.Relació amb l'entorn

La situació de la capella al sotaescala del cor i el seu aprofitament és l'element més destacat de la capella. La ubicació coincideix amb el lloc on va viure els darrers dies i on va morir el sant, a sota l'escala de la casa familiar a Roma. Bonifàs va convertir l'espai mort en el lloc idoni per a la capella. Segons mossèn Ribas, l'historiador de la parròquia, ja existia una capella al mateix lloc.

2.6.Elements propis de l'estil Assenyalar els generals i els que es troben presents a l'obra tot argumentant-los

L'estil de les obres escultòriques d'aquesta capella és el barroc. Pel tractament del tema, el dramatisme de la mort, per la tècnica del daurat i per l'ornamentació. Però també per la recreació de l'ambientació barroca dins de la mateixa obra prenent com a

exemple el plafó de Les nocces amb una gran escenografia. Tot i així en Bonifàs ja no hi trobem aquell dramatisme exagerat dels barrocs anteriors. L'artista per tradició familiar al taller de l'avi va conèixer les obres dels seus avantpassats, les de les seves amistats també escultors i disposà de llibres d'imatges i històries de sant, així com de gravats d'història de l'art. Els fa evident que era coneixedor de les obres dels principals artistes del barroc peninsular i italià com Bernini.

3.-Comentari de l'obra. Interpretació:significat de l'obra.

3.1.Relació entre la forma i la funció. Valoració del lloc i espai que ocupa/Clientela:finalitat i recepció de l'encàrrec

L'espai escollit per a la capella va ser l'idoni per a la dedicació del sant que va morir a sota l'escala de la casa familiar a Roma.. L'espai a més de l'advocació el sant fou pensat com a sepultura familiar. Amb la particularitat que la capella era compartida amb la del la família Yxart, que pagà el daurat de l'obra. En ser un encàrrec familiar fa suposar que l'artista va actuar amb més llibertat..

3.2.Iconologia:explicació del tema i dels seus significats aparents i simbòlics.

El fil narratiu de les escenes es expressat amb claredat per l'artista. Només caldria explicar els exemples de l'ànima, del gos i del dimoni per fer-ho més aclaridor. L'ànima dels familiars difunts enterrat a la capella queda representada pel drap blanc que deis endevinar a sota el volum d'un rostre humà. Aquesta imatge de la Mare de Déu era popularment coneguda com la MaredeDéu dels Desemparats.

El gos, al costat de la dona, com en moltes obres al llarg de la història de l'art és símbol de fidelitat, de la submissió i obediència de la dona a l'home, en aquest cas l'espòs. És un element recurrent com en el quadre del Matrimoni Arnolfini, on també hi ha un pacte. Segons la tradició la parella va pactar de mutu acord

seguir la vida religiosa separats. El diable, seguint la tradició iconogràfica es representat com un ser híbrid d'home i d'animal, en aquest cas visible en les potes.. Cal interpretar l'escala com l'atribut del sant. L'escenografia de la vida del sant vol ser didàctica, abandonament de tots els luxes per dedicar-se a la vida espiritual i de pobresa. La imatge de santa Sabina que hi havia a la capella era venerada com a patrona de les mestresses de casa, segons detalla Ribas.

3.3.Relació de l'obra amb l'època: Posició de l'autor dins l'estil, moviment i de l'època. L'obra en el catàleg de l'autor

Sant Aleix és una obra barroca com totes les de l'autor. El tema de la mort i de la pobresa formaria part de l'expressió de l'art religiós com a mitjà d'arribar a la devoció i espiritualitat popular.

Luis Bonifàs va aprendre l'ofici al taller familiar vallenc, al carrer de l'Escrivania. Aquest taller va decorar la majoria de les cases benestants del segle XVIII vallenc i també va tenir encàrrecs de diferents parròquies i gremis de la comarca. El seu prestigi es va conèixer per tot Catalunya.

(Imatge antiga del plafó de la temptació. Martinell)

(Imatge antiga de la Mare de Déu. Martinell)

RECURSOS DE CONSULTA:

*BIBLIOGRAFIA:

-MARTINELL C. (19)

-BOSCH J. (2006) "L'alba daurada Girona

-

*WEBS:

*MUSEUS: Museu de Valls

*CIUTATS: Catedral de Girona: La llitera de la Marededéu.

(Imatge original del plafó de Les noces. Martinell)